

MAVZU: SUYAK PATOLOGIYALARI

G'allaorol Abu Ali Ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi
O'qituvchisi Muradqulov Jo'raboy Jabborovich

Annotatsiya

Ushbu maqolada suyak to'qimalarining tuzilishi, ularning fiziologik funksiyalari hamda suyaklarda uchraydigan asosiy patologik holatlar haqida batafsil ma'lumot berilgan. Xususan, osteoporoz, osteomiyelit, artrit va artrozlar, o'sma kasalliklari, tug'ma suyak nuqsonlari, metabolik suyak kasalliklari va travmatik shikastlanishlar keng yoritilgan. Suyak patologiyalarining etiologiyasi, klinik belgilar, tashxis qo'yish usullari va zamonaviy davolash yondashuvlari tahlil qilingan. Maqola tibbiy ta'lim oluvchilar, umumiy amaliyot shifokorlari hamda keng jamoatchilik uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: suyak patologiyalari, osteoporoz, osteomiyelit, artroz, artrit, suyak o'smasi, metabolik kasalliklar, travma.

Annotation

This article provides detailed information about the structure of bone tissue, its physiological functions, and the major pathological conditions affecting bones. In particular, it covers osteoporosis, osteomyelitis, arthritis and arthrosis, bone tumors, congenital bone defects, metabolic bone diseases, and traumatic injuries. The etiology, clinical manifestations, diagnostic methods, and modern treatment approaches for bone pathologies are thoroughly discussed. The article is intended for medical students, general practitioners, and the wider scientific community.

Keywords: bone pathologies, osteoporosis, osteomyelitis, arthrosis, arthritis, bone tumors, metabolic disorders, trauma.

Kirish

Suyaklar inson skelet tizimining asosiy tarkibiy qismi bo‘lib, organizmning tayanch-harakat funksiyasini ta‘minlaydi. Ular mineral moddalarga boy bo‘lib, mexanik kuchlanishlarga chidamli tuzilishga ega. Suyak to‘qimasi doimiy ravishda yangilanib turadi va bu jarayonlar turli omillar ta‘sirida buzilishi mumkin. Natijada suyaklarning shakli, mustahkamligi va funksiyasi o‘zgaradi va turli patologik holatlar yuzaga keladi.

Suyak patologiyalarining tasnifi

Suyak kasalliklari bir necha asosiy guruhlariga bo‘linadi:

1. Metabolik suyak kasalliklari – osteoporoz, osteomalatsiya, raxit.
2. Yallig‘lanish kasalliklari – osteomyelit.
3. Degenerativ-distrofik kasalliklar – artrozlar.
4. Autoimmun kasalliklar – revmatoid artrit, ankilozlovchi spondilit.
5. O‘sma (neoplastik) kasalliklar – suyak saratoni va benign o‘smalar.
6. Travmatik patologiyalar – suyak sinishlari, yoriqlar.
7. Tug‘ma suyak kasalliklari – osteogenez imperfecta, xondrodistrofiya.

Osteoporoz

Ta‘rifi va etiologiyasi

Osteoporoz – bu suyak zichligining kamayishi va suyaklarning mo‘rtlashishi bilan kechuvchi kasallik. Uning asosiy sababi kaltsiy va D vitamini yetishmovchiligi, gormonal buzilishlar (ayniqsa menopauza davri), kamharakat turmush tarzi hamda yoshi ulg‘ayganlikdir.

Klinik belgilari

- yengil jarohatlarda ham suyak sinishlari,
- umurtqa pogʻonasi egriligi,
- bel ogʻriqlari,
- boʻyi qisqarishi.

Tashxis

Densitometriya (DXA), rentgen, laborator tahlillar.

Davolash

Kaltsiy va D vitamini preparatlari, bifosfonatlar, gormonal terapiya, jismoniy mashqlar.

Osteomiyelit

Taʼrifi

Osteomiyelit – suyak va suyak iligʻining infeksiyon yalligʻlanishidir. Koʻpincha Staphylococcus aureus qoʻzgʻatadi.

Klinik belgilari

- suyak sohasida kuchli ogʻriq,
- shish va qizarish,
- tana haroratining koʻtarilishi,
- umumiy holsizlik.

Davolash

Antibiotik terapiya, jarrohlik yoʻli bilan yalligʻlangan toʻqimalarni tozalash, fizioterapiya.

Travmatik suyak patologiyalari

Suyak sinishlari eng koʻp uchraydigan travmatik shikastlanishlardan biridir. Ular yopiq va ochiq turlarga boʻlinadi.

Davolash usullari

- immobilizatsiya,
- skelet tortish,
- jarrohlik osteosintez (metall plastinkalar, vintlar, protezlar).

Inson skelet tizimi butun organizmning tayanch-harakat faoliyatini ta'minlovchi murakkab anatomik va fiziologik tuzilma bo'lib, uning asosini suyaklar tashkil etadi. Suyaklar mexanik mustahkamlikka ega, organizmni tashqi omillardan himoya qiladi, ichki organlar uchun tayanch bo'ladi va qon yaratilishida muhim rol o'ynaydi. Suyak to'qimasi doimiy ravishda yangilanib turadigan dinamik strukturaga ega bo'lib, osteoblastlar, osteoklastlar va osteotsitlar faoliyati orqali yangilanish jarayonlari muvozanatda saqlanadi. Ushbu fiziologik muvozanatning buzilishi turli suyak patologiyalarining kelib chiqishiga sabab bo'ladi. Suyak kasalliklari etiologik va morfologik xususiyatiga ko'ra juda xilma-xil bo'lib, ularni metabolik, yallig'lanish, degenerativ, o'sma, autoimmun, tug'ma hamda travmatik guruhlarga ajratish mumkin.

Metabolik suyak kasalliklaridan eng ko'p uchraydigani osteoporoz bo'lib, u suyak zichligining pasayishi, mineral moddalarning kamayishi va suyaklarning mo'rtlashishi bilan xarakterlanadi. Ayniqsa menopauza davrida estrogen yetishmovchiligi sababli ayollar orasida keng tarqalgan. Osteoporozning kelib chiqishiga kamharakat turmush tarzi, yetarli darajada kaltsiy va D vitamini qabul qilmaslik, chekish, surunkali kasalliklar, gormonal buzilishlar kabi omillar ham ta'sir ko'rsatadi. Klinik jihatdan osteoporoz sekin rivojlanadi, dastlab belda og'riq, bo'yining qisqarishi, umurtqaning deformatsiyasi, kichik travmalarda ko'krak qafasi va bilak suyaklarining sinishi bilan namoyon bo'ladi. Tashxis qo'yishda suyak mineral zichligini baholovchi densitometriya asosiy mezon hisoblanadi. Davolashda bifosfonatlar, D vitamini preparatlari, gormonal terapiya va muntazam jismoniy mashqlar qo'llanadi.

Suyak to'qimasining yallig'lanish kasalliklari orasida osteomiyelit alohida ahamiyatga ega bo'lib, u bakteriyalar, kam hollarda virus yoki zamburug'lar

ta'sirida suyak va suyak iligi yallig'lanishi natijasida kelib chiqadi. Ko'pincha *Staphylococcus aureus* asosiy patogen sifatida aniqlanadi. Osteomiyelit o'tkir yoki surunkali shaklda kechishi mumkin. O'tkir shaklida bemorda umumiy intoksikatsiya, yuqori harorat, suyak sohasida qattiq og'riq, shish va qizarish kuzatiladi. Surunkali shaklda fistulalar, suyak to'qimasining nekrozi va deformatsiyalar vujudga keladi. Davolash jarayoni uzoq davom etadi va keng ta'sir doirasiga ega antibiotiklar, jarrohlik debridmenti, fizioterapiya va immunokorreksiya usullarini o'z ichiga oladi.

Degenerativ-distrofik kasalliklar, xususan artroz, suyak bo'g'imlarining tog'ay qismi asta-sekin yemirilishi va bo'g'im yuzalarining deformatsiyasi bilan kechadi. Artroz ko'proq yoshi katta odamlarda uchraydi, ammo og'ir jismoniy mehnat, bo'g'imlar jarohatlari, ortiqcha vazn va moddalar almashinuvi buzilishlari ham kasallikning rivojlanishiga olib keladi. Bemorlar odatda bo'g'implarda og'riq, harakatning chegaralanishi, ertalabki qotishish, bo'g'imda g'ijirlagan ovoz paydo bo'lishidan shikoyat qiladi. Davolashda nosteroid yallig'lanishga qarshi dorilar, gialuron kislotasi in'eksiyalari, fizioterapevtik usullar, vaznni kamaytirish va jismoniy mashqlar muhim o'rin tutadi. Og'ir holatlarda endoprotezlash amalga oshiriladi.

Autoimmun suyak va bo'g'im kasalliklaridan revmatoid artrit eng ko'p uchraydi. U immun tizimning o'z to'qimalariga qarshi noto'g'ri reaksiyasi natijasida vujudga keladi. Kasallik ko'pincha qo'l va oyoq kichik bo'g'imlaridan boshlanadi, simmetrik shikastlanish, bo'g'implarda shish, og'riq, ertalab to'liq qotishish bilan namoyon bo'ladi. Davolashda DMARDs (metotreksat va boshqalar), biologik preparatlar, glyukokortikoidlar va fizioterapiya qo'llaniladi.

Suyak o'smalari ham benign, ham malign shaklda rivojlanishi mumkin. Benign o'smalar orasida osteoxondroma, osteoma, fibroma uchrasa, malign o'smalardan osteosarkoma, Eving sarkomasi, xondrosarkoma klinik amaliyotda ko'p tashxislanadi. Malign o'smalar ko'pincha og'riq, patologik sinishlar, shish, vazn

yo‘qotish va umumiy zaiflik bilan kechadi. Davolash jarayonida jarrohlik amaliyoti, kimyoterapiya va radioterapiya kompleks yondashuv sifatida qo‘llaniladi.

Travmatik suyak shikastlanishlari (sinishlar, yoriqlar) esa tashqi mexanik kuch ta‘sirida yuzaga keladi. Sinishlar yopiq yoki ochiq bo‘lishi mumkin. Klinikasida shish, og‘riq, deformatsiya, funksiyaning buzilishi ustunlik qiladi. Davolashda immobilizatsiya, skelet tortish, osteosintez, rehabilitatsiya muhim ahamiyatga ega. O‘z vaqtida davolash amalga oshirilmasa, noto‘g‘ri bitish, suyak kallusining shakllanishi yoki umuman birikmaslik holatlari yuzaga kelishi mumkin.

Yuqoridagi mulohazalar suyak patologiyalarining turlicha etiologiyaga ega bo‘lishi va ularning har biri alohida diagnostik yondashuv hamda davolash strategiyasini talab qilishini ko‘rsatadi. Suyak kasalliklarini erta aniqlash, profilaktika choralarini kuchaytirish, sog‘lom turmush tarzini shakllantirish va muntazam tibbiy ko‘riklardan o‘tish ushbu kasalliklarning oldini olishda muhim omillar hisoblanadi.

Xulosa

Suyak patologiyalari inson salomatligiga jiddiy ta‘sir ko‘rsatadigan kasalliklar bo‘lib, ularni erta aniqlash va davolash muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy diagnostika usullari va kompleks davolash yondashuvlari suyak kasalliklari oqibatlarini kamaytirishga, bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tortora G., Derrickson B. *Principles of Anatomy and Physiology*. Wiley, 2018.
2. Greenspan A. *Orthopedic Radiology: A Practical Approach*. Lippincott Williams & Wilkins, 2020.
3. Jameson J. L., Fauci A. S. *Harrison's Principles of Internal Medicine*. McGraw-Hill, 2022.
4. WHO. *Osteoporosis: Assessing the Risk*. 2019.
5. Resnick D. *Diagnosis of Bone and Joint Disorders*. Saunders, 2019.